

Prekérna (nedôstojná, neistá) práca

Anotácia: Mnohí ľudia dnes vykonávajú prácu, v ktorej majú zníženú pracovnoprávnu ochranu a nižšie mzdy. Majú síce platenú prácu, ale podmienky, v akých pracujú, sú neisté a nedôstojné. Napríklad majú veľmi nízku mzdu, pracujú nútené na živnosť alebo dohodu, nemajú nárok na dovolenku, náhradu príjmu počas práceneschopnosti alebo za nich zamestnávateľ neodvádza zdravotné a sociálne poistenie. Takáto situácia sa nazýva prekérna (prekarizovaná, nedôstojná, neistá) práca. Riziku prekérnej práce bude v budúcnosti vystavená aj súčasná mládež, preto je dôležité, aby sa s týmto problémom oboznámili už v škole.

Ciele: Žiaci a žiačky budú vedieť

- identifikovať prekérnu prácu.

Odporúčaný vek: 15 – 19 rokov (SŠ)

Odporúčaný predmet: občianska náuka, etická výchova

Dĺžka: 45 minút

Pomôcky: papier alebo zošit, písacie potreby, tabuľa alebo flipchart, vytlačený podklad č. 1 z prílohy (pre každú dvojicu jeden), vytlačený podklad č. 2 z prílohy (pre každú štvoricu jeden)

Postup

1. Uvedenie do témy (10 minút)

- a. Povedzte žiakom a žiačkam, aby sa rozdelili do dvojíc. Každé dvojici dajte podklad č. 1 uvedený v prílohe a poskytnite im nasledujúce inštrukcie: *Každá dvojica dostala vytlačený text. Prečítajte si ho a skúste spoločne odpovedať na otázku: Prečo podľa vás Zuzana váha? Otázku napíšte na tabuľu alebo flipchart.*
- b. Žiaci a žiačky samostatne diskutujú a zapisujú si svoju odpoveď na otázku. V prípade otázok alebo nejasností môžete upresniť inštrukcie.
- c. Po skončení diskusie každá dvojica prečíta alebo uvedie svoj názor, prečo Zuzana váha. Odpovede zapisujú na tabuľu alebo flipchart.
- d. Na záver urobte zhrnutie: *Ďakujem za vaše zaujímavé názory. Vyplynulo nám, že Zuzana sa nachádza v náročnej životnej situácii a potrebuje peniaze. Preto sa rozhodla nájsť si prácu a zamestnať sa. Dostala pracovnú ponuku, ktorá by jej mohla pomôcť. Táto práca však nie je na plný úväzok, preto dostane len polovičný plat. To jej nemusí stačiť na živobytie a pravdepodobne bude potrebovať ešte ďalšiu prácu. Okrem toho nebude mať nárok na stravné a ani na prestávku na odpočinok a jedenie. Zároveň sa však môže obávať, že inú pracovnú ponuku nedostane.*

2. Práca s kazuistikami (25 minút)

- a. Vyzvite žiakov a žiačky, aby sa rozdelili do skupín po štyroch. Každéj skupine dajte vytlačený podklad č. 2, ktorý sa nachádza v prílohe, a poskytnite im inštrukcie: Každá skupina dostala vytlačený podklad. Nachádzajú sa v ňom vyjadrenia dvoch zamestnankýň a dvoch zamestnancov. Vašou úlohou bude si tieto vyjadrenia prečítať a zoradiť jednotlivé prípady podľa miery ohrozenia alebo neistoty, v ktorej sa nachádzajú. Na prvé miesto dajte prípad človeka, ktorý je podľa vás v najväčšom ohrození alebo neistote. Na štvrtom mieste bude prípad človeka, ktorý je podľa vás v najmenšom ohrození alebo neistote. K svojmu rozhodnutiu si zapíšte zdôvodnenie. Skúste sa ako skupina dohodnúť na spoločnom poradí. Vychádzajte len z informácií, ktoré sú uvedené v podklade.
- b. Žiaci a žiačky samostatne čítajú jednotlivé prípady, diskutujú o poradí a zapisujú si argumenty. V prípade otázok alebo nejasností môžete upresniť inštrukcie.
- c. Po skončení diskusie každá skupina prečíta alebo uvedie svoje poradie a jeho zdôvodnenie. Na tabuľu alebo flipchart napíšete všetky štyri mená z podkladu a pri každom mene vždy uvedte číslo poradia, ktoré mu daná skupina určila. Nie je nutné, aby ste na základe odpovedí jednotlivých skupín vytvorili finálne poradie. V tejto aktivite nejde o rozhodnutie, kto sa nachádza v najhoršej situácii, ale o analýzu a diskusiu o jednotlivých prípadoch.

3. Reflexia (10 minút)

- a. Nechajte žiakov a žiačky v skupinách po štyroch. Dajte im inštrukcie: Podrobne ste si preštudovali a prediskutovali jednotlivé prípady. Teraz skúste spoločne nájsť odpoveď na nasledujúcu otázku: Čo mali tieto štyri prípady spoločné? Otázku napíšete na tabuľu alebo flipchart.
- b. Žiaci a žiačky samostatne diskutujú a zapisujú si svoju odpoveď na otázku. V prípade otázok alebo nejasností môžete upresniť inštrukcie.
- c. Po skončení diskusie každá skupina prečíta alebo uvedie svoju odpoveď, čo mali prípady spoločné. Odpovede zapisujete na tabuľu alebo flipchart.
- d. Na záver urobte zhrnutie: *Ďakujem za vaše zaujímavé postrehy. Vyplynulo nám, že všetky prípady spájala neistota, nízka miera ochrany alebo ohrozenie. Ľudia z našich prípadov mohli ľahko prísť o zamestnanie, nemali nárok na niektoré benefity (ako napríklad dovolenka alebo PN-ka) alebo mohli byť poškodené ich budúce príjmy (ako napríklad dôchodok). Takémuto zamestnaniu sa hovorí nedôstojná, neistá alebo prekérna práca.*

Príloha

Podklad č. 1

Som rozvedená, mám dve malé deti. Bola som dlho, skoro dva roky nezamestnaná, teraz som mala brigádu v bufete. Bývalý manžel mi dlhodobo neplatí výživné napriek tomu, že má platiť tú najnižšiu sumu, lebo nemá nijaký príjem. Tým, že bývame vo vlastnom dome, ktorý ešte nie je skolaudovaný, nemám nárok na príspevok na bývanie, lebo trvalý pobyt mám u rodičov, a to sú vraj spoločne posudzované osoby. Zamestnávateľ mi ponúkol miesto, ale na polovičný úväzok na štyri hodiny denne. Tak neviem, či sa mi to oplatí. Dá mi 350 eur plus provízie z predaja. Ale žiadne gastrolístky ani prestávky. Premýšľam...

Zuzana

Zdroj: [Život](#)

Podklad č. 2

Volám sa Lucia a pracujem na živnosť. Ako živnostníčka by som mala byť samostatná podnikateľka, ktorá by si mala sama určovať čo, kedy a ako bude robiť. Avšak mňa na živnosť „zamestnáva“ zamestnávateľ. On mi určuje, odkedy dokedy budem v práci, riadi moju pracovnú činnosť, kontroluje ju a musím ju vykonávať osobne a podľa jeho pokynov. V skutočnosti je to pracovný pomer, napriek tomu však nemám právo na ochranu zo Zákonníka práce. Môžu ma napríklad kedykoľvek prepustiť. Stačí, že mi prestanú platiť faktúry. Nemám nárok na žiadnu dovolenku, na stravné, následne ani na podporu v nezamestnanosti. Ak sa mi stane pracovný úraz, môžem sa rozlúčiť s akýmikoľvek úrazovými dávkami.

Som Peter a pracujem na dohodu o vykonaní práce. Za dohodu dostanem oficiálne zaplatené len v rozsahu maximálnych hodinových limitov a len za hodinovú minimálnu mzdu. No reálne pracujem, akoby som mal plný pracovný pomer (40 hodín týždenne i viac) a za ostatné hodiny dostávam peniaze na ruku, bez platenia daní a odvodov. Keďže poisťné do sociálnej poisťovne za mňa odvádza zamestnávateľ len v rozsahu dohody, tak následné prípadné čerpanie sociálnych dávok alebo dôchodku tomu aj zodpovedá. Lebo tieto dávky sa počítajú z oficiálnej mzdy. A tá bola nízka.

Moje meno je Agáta a mám pracovnú zmluvu. Mám v nej stanovený kratší pracovný čas, aj keď pracujem dlhšie. Časť peňazí dostávam oficiálne – mám ich na výplatnej páske – a dostávam ich na účet, a časť peňazí dostávam „pekne“ na čierno do obálky. Môže sa to zdať lákavé: oficiálne na páske dostanem minimálnu mzdu a zvyšok dostávam do obálky na ruku. Potom však príde trpká realita: budem mať problém s hypotékou v banke, ako tehotná dostanem nízke materské dávky, ochorím a moja náhrada príjmu na péenke mi vôbec nevystačí na mesačné výdavky, aj podpora v nezamestnanosti bude smiešna a dôchodok bude nízky.

Volám sa Karol a mám zmluvu na dobu určitú. Podľa slovenskej legislatívy je možné pracovnú zmluvu na dobu určitú uzavrieť so zamestnancom maximálne na dva roky. Naša firma to obchádza tým, že si založila dcérsku spoločnosť a svojich zamestnancov každé dva roky presúva pod hlavičku iného zamestnávateľa. A hoci dvadsať rokov pracujem na jednom mieste, na papieri sa presúvam medzi dvomi spoločnosťami. Mám problémy so sociálnym poistením, nedokážem si vybaviť hypotéku v banke a zabezpečiť si bývanie. Po uplynutí platnosti kontraktu nemám isté jeho predĺženie a neexistuje pre mňa žiadna výpovedná lehota a odstupné podľa odpracovaných rokov.

Zdroj: Spracované podľa [J. Košča](#) a [M. Kuruca](#)

Odporúčané zdroje

Košč, J. 2020. Príčiny a dôsledky prekariátu. Dostupné na: <https://kapital-noviny.sk/priciny-a-dosledky-prekariatu/>

Kuruc, M. 2020. Preč s prekérnou prácou? Dostupné na: <https://kapital-noviny.sk/prec-s-prekernou-pracou/>

Kuruc, A. 2020. Rodová rovnosť a ekonomický dopad pandémie. Dostupné na: <http://diskriminacia.sk/rodova-rovnost-a-ekonomicky/>

Weeks, K. 2015. Mapovanie pracovnej etiky: Päť antinómií a úloha rasy a rodu. Ukážka z knihy Feministky hovoria o práci. Bratislava: ASPEKT. Dostupné na: http://www.aspekt.sk/sites/default/files/Ukazka_Feministky_hovoria_o_praci_0.pdf

Realizované s finančnou podporou Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotačného programu na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerancie. Za obsah tohto dokumentu výlučne zodpovedá Záujmové združenie žien ASPEKT.